

Lőwinger Magda

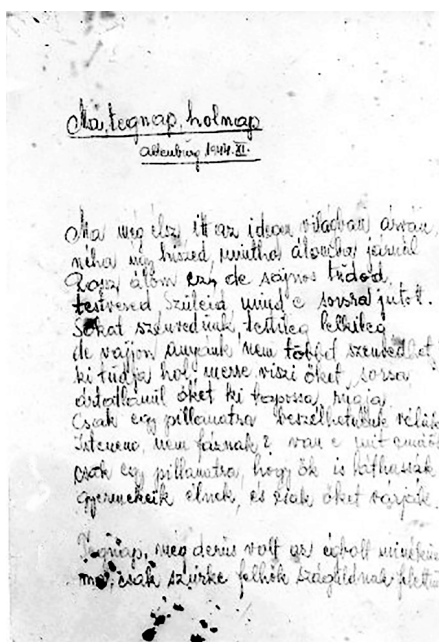
lágerversei

1944-1945-ből

Lőwinger Magda 1921. április 8-án született Sárváron. Szüleinek, Lőwinger Jakabnak és Spitzer Jozefinnak 12 gyermeke volt (egy elhunyt még a háború előtt), Magda volt a legfiatalabb. Fivéreit mind besorozták munkaszolgálatosnak, és marhavagonokban elvitték őket az orosz frontra, ahonnan egyikük sem tért haza (köztük apám, Lőwinger Viktor se). *Mi is megtudtuk...* című versében szívrendítően írja le, hogy mi történhetett testvéreivel, bár ugyanebben a versben hangot ad annak a reményének, hogy újra láthatja őket.

Miután a család megmaradt részét kilakoltatták, és embertelen körülmények között tartották fogva a szabad ég alatt, esőben, szélben, a környék többi zsidó lakosával együtt 1944 nyarán őket is bezsúfolták az Auschwitzba tartó marhavagonokba. Számtalan leírás van arról, hogyan válogatták az embereket a megérkezésnél; azok, akiket a jobb sorba irányítottak, életben maradtak, a bal sor a gázkamrába vezetett még aznap. A túlélők nagy része valószínűleg nem tudta, hogy mi történik azokkal a családtagjaival, akik a másik sorba kerültek. Magda verseiben több utalás van arra a reményre, hogy anyját viszont fogja látni, és együtt mennek majd haza. (Másoktól hallottam, hogy szülei nem éltek túl a többnapos utazást.)

A Lőwinger családból csak három lány élte túl a deportálást: Magda, Irén és Ella. Mindhárman férjhez mentek a háború után. Magda megtalálta lánykori barátját, Bognár Ernőt, aki túlélte a munkaszolgálat megpróbáltatásait (de elvesztette egész családját), két nővérét özvegyemberek vették el, akiknek családja elveszett a holokausztban. Az esküvő után 1945-ben Magda Sopronba költözött a

férjével, visszakapták a Bognár család házát. 1948-ban valaki figyelmeztette Ernőt a munkahelyén, hogy másnap le fogják tartóztatni, mert nem akart belépni a kommunista pártba. Még aznap este becsomagoltak, és két éves kislányukkal átgyalogoltak az osztrák határon. (Sopron határváros, és Ernő jól ismerte a környéket.) Hosszú ideig éltek a menekültek életét, Ernő átment Franciaországba munkát keresni, később a családja is csatlakozott hozzá Ausztriából. Közben bevándorlási engedélyt kértek Ausztráliába. Amikor végre megkapták, és a hosszú hajójút után megérkeztek Sydney-be, a nehézségeknek még akkor sem volt vége: a városban lakáshiány volt, csak nagyon nehezen lehetett lakást kapni, közben Magda a második gyerekét várta. Évekig tartott, amíg valamenynyire talpra álltak. Három gyerek után Magdának valahogy sikerült egy női divatáruboltot nyitni egy elegáns vásárlóközpontban. Az üzlet sikeres volt, idővel nyitott egy második boltot is. Se a családja, sem ismerősei nem sejtették, hogy ő valamikor verseket írt.

Ausztráliában élő unokatestvéreim ezeket a verseket szülei halála után találták csak meg, és átadták a kéziratot a Sidney-i Holokauszt Múzeumnak; ott fotokópia formájában megtekinthetők az angol fordítással együtt. Én csak a közelmúltban hallottam ezekről a versekről itt, Kanadában, és ez indított arra, hogy elküldjem őket, legyenek elérhetőek magyar nyelven is. Gyerekkoromban két nyarat töltöttem vele és családjával Sopronban, és évekkel később Kanadában vendégül láttam őket, amikor odajöttek látogatóba.

Lantos Róbert

Ma, tegnap, holnap

Ma még élsz itt az idegen világban árván,
néha úgy hiszed, mintha álomba járnál.

Rossz álom ez, de sajnos tudod,
testvéred, Szüleid mind e sorsra jutott.

Sokat szenvedünk, testileg, lelkileg,
de vajjon Anyánk nem többet szenvedhet?

Ki tudja hol, merre viszi őket sorsa,
ártatlanul őket ki tapossa, rúgja.

Csak egy pillanatra beszélhetnénk velük,
Istenem, nem fáznak? Van e mit enniök?

Csak egy pillanatra, hogy ők is láthassák,
gyermekük élnek, és csak őket várják.

Tegnap még derűs volt az égbolt minékünk,
ma csak szürke felhők száguldnak felettünk.

Napvilágot mi csak nagyon ritkán értünk,
világtól, naptól is elzárva, így élünk.

Tegnap még virágos volt a rét minálunk,
ma, hópelyhek hullanak, s mi csak várunk, várunk.

Tegnap még bolondos jókedvvel daloltunk,
a mának éltünk csak, arra nem gondoltunk,

hogy mint kivert kutyát úgy dobál a sorsunk.

Tegnap még derűs, boldog volt otthonunk,
ma csak fájó emlék, ha arra gondolunk,

hogy tegnap még mindnyájan együtt otthon voltunk,
s ma tudjuk csak, milyen nagyon boldogok voltunk.

Este, ha fáradtan pihenőre térünk,
gondunk, vajjon milyen lesz az ébredésünk,

korán kell felkelni, s oly rövid az éjjel,
mély, nehéz álomból ébredünk fel reggel.

Álmainkban mindig a tegnapot látjuk,
elaludni ezért olyan nagyon vágyunk,

néha azt kívánjuk, bár sohse álmodnánk,
mert jó az ébredés, csalódás vár reánk.

Istenem, könyörgünk, mégis arra kérünk,
legalább álmainkban adjad őket nekünk,

Anyánkat, Apánkat, testvérünk, gyermekünk,
varázsoljad vissza a tegnapot nekünk.

Isten, ki vagy ott fenn a magas égben,
tekintsél le ránk, nézz egy kicsit széjjel,

otthonunk, családunk, ami volt mindenünk,
könyörögve kérünk, add vissza már nekünk,

ha vétkeztünk, tán már levezekeltük,
szenvedünk anyánkért, ők pedig érettünk,

bűneink talán már megbocsájtottak,
kérünk, hozd el már a titkos holnapot,

mert titok, rejtély a holnap még előttünk,
otthonunk, mi volt, oly messze van már tőlünk.

Boldog viszontlátás egyetlen reményünk,
Istenem, add hát már a holnapot nekünk,

hogy újra élhessünk, hogy újra örüljünk,
add, hogy mi még egyszer emberek lehessünk.

Altenburg 1944. XI.

Mi is megtudtuk...

*Levél muszkaföldre testvéreimnek
s mindazoknak, akik velük együtt szenvednek
az orosz harctéren.*

Odakünn már tél volt
vakítón fehérlett a hó a végtelen utakon,
mikor veletek egy forró júliusi nap elindult a vagon.
Otthon még vidáman játszott
a gyereksereg, a virágos réteken aranykalászos rengtek a termőföldeken,
nálunk még minden a nyárról zenélt,
mikor veletek már vadul robogott a szörnyű vagon
S ha kinéztetek a parányi rácsos ablakon,
némán meredt rátok az idegen vidék.
És bent a vagonban, hol alig jutott egy talpalatnyi hely,
mindnyájatok azon gondolkodott,
vajjon mikor száguld visszafelé majd a vagon,
mely benneteket kifelé hozott.
És amíg Ti három szörnyű héten át róttátok a végtelen utat,
mi otthon minden reggel szívrepesve vártuk a postát,
hogyan hozza már írástokat.
Aztán végre hetek múltán megérkezett a zöld tábori levél,
pár szó az egész, mégis mindent szava kincsekkel felér,
azt hittük, aztán majd többet írtok és levelet talán.
Sajnos már csak egy lap érkezett, és csend lett azután.
Odakünn a sivár hómezőkön, járatlan utakon mérföldeket gyalogoltatok,
már elvásott a cipőtök, és lerongyolódott a ruha rólatok.
Itt is, ott is, megfagyott holttestekbe ütköztetek.
Ti leszedtétek ruháikat, és némán továbbmentetek.
Néha egy-egy bomba robbant, a közelben ágyúdörgés hallatszott,
s akit mellettek gyilkos golyó ért, tán épp a legjobb barátotok volt.
S a háború még javában tombolt, még nem volt elég az áldozat, a vér.
Vesszen a sok fiú, apa, vesszen a sok férj.
És a napok múltak, hetekből hónapok, sőt már évek lettek,
mi már nem is írunk hisz hiába íránk, Ti úgysem feleltetek,
hangotok elnyelte a szörnyű csatazaj,
csak néha hallatszott egy-egy fájó jaj.
Mi, akik otthon vártuk, hogy mindez elmúlik, s aztán hazajöttök végre,
mi is ráébredtünk egy szörnyű reggel.
Mi is megtudtuk, hogy milyen a vagon,
fájón néztünk mi is a rácsos ablakon,
és mikor átléptük a magyar határt,
szemünk könnyes volt, az ajakunk lezárt,
nékünk is csak az volt az egyetlen gondunk,
mikor látjuk viszont elhagyott otthonunk.
Aztán megtudtuk, mit jelent szó nélkül búcsúzni,
szeretteinktől némán elszakadni,

éhezni, fázni, soha nem aludni,
 rengeteg szenvedést szóltanul eltűrni.
 És megtudtuk azt, hogy egy falat kenyér milyen óriási kincs,
 azt, hogy milyen rettenetes szörnyű szó, hogy nincs,
 egyetlen korty vízért órákig harcolni,
 lázas betegen a porban fetrengeni.
 Most, hogy egy a sorsunk, most tudtuk még csak meg,
 hogy odakünn Ti milyen sokat szenvedhettetek,
 és ezt csináljátok most már évek óta,
 Óh, pedig de hosszú egyetlen egy óra.
 De hiszem, Testvérim, már nem soká kell várni,
 hisz álmainknak egyszer valóra kell válni,
 s ha ez megvalósul, mind-mind hazamegyünk,
 és mindnyájan újra együtt otthon leszünk,
 felépítjük újból kicsi kis fészünköt,
 ahol soha senki nem bánthat majd minket,
 és ha megkérdezik, boldogok vagyunk-e, hogy jó-e így élni,
 azt mondjuk majd, igen, mert megtanultunk tűrni és szenvedni.

Altenburg, 1945. I.

És mindig Ti három szörnyű heten át
 rotatók a végtelek útát
 mi otthon minden reggel,
 szivrepesve vártuk a postát,
 hogy mikor hozza már irástokot
 aztán végre hetek múltán meg-
 érkezett a zöld tábori levél
 pár szó az egész, mégis minden
 szava, kincsekkel felis,
 azt hittük, aztán majd többet írtok
 és levelet talán

Álom

Álom...

Anyám, én jól tudom, nem vagy most velem
 én mégis úgy érzem, itt vagy és fogod a kezem,
 s mint szálló hópihéket a fergeteg,
 úgy kerget Veled a képzeletem.
 És én futok Veled anyám, messze, messze robogunk.
 Tűzön, vízen keresztül hazafelé száguld képzeleti vonatunk.
 Sok-sok idegen állomás marad már mögöttünk,
 és máris ismerős magyar városok kápráznak előttünk.
 Apró pici falucskák, csupa zöldellő rét,
 óh, mifelénk oly gyönyörűen kéklík már az ég,
 aztán még egy-két állomás,
 Anyám hidd el, már otthon vagyunk.
 A mozdony lusta nehéz teste
 pöfékelve megáll, mikor feltűnik kicsi városunk.
 Mi kéz a kézben kiszállunk és elindulunk hazafelé Anyám,
 a jól ismert úton gyorsan haladunk,
 s máris ott vagyunk a régi kapunál.
 Aztán megyünk tovább s már ismerős
 drága kezek nyitják előszobánk ajtaját,
 s most ott vagyunk az ablaknál,
 ahol Anyám, mindig ülni szoktál,
 és én alig vártam, hogy pár percre hazaszökjek hozzád,
 hisz Te olyan nagyon vártál engem minden délután.
 Most már az én szobám ajtajához érünk,
 kezem remeg, zakatol a szívem, amikor belépünk.
 Itt is minden rendben, semmi sem változott,
 de mégis a tükör tán kicsit megkopott,
 vagy csak a mi arcunk, ami elváltozott?
 A régi képek is mind ott vannak a falon,
 régi vidám mosollyal, a drága arcok.
 Megint tovább megyünk s már ott vagyunk egy másik szobában,
 hol hófehér kis ágyban most is ott alszik, Anyám, drága kis unokád,
 most felébred, és nézd milyen boldogan mosolyog le ránk.
 Aztán a Te szobád következik, Anyám,
 a falról, mint régen, most is mosolyogva nézel le ránk, Te és az apánk.
 Csend van e szobában, s mégis
 még a fal is mintha zenélne, dalolna.
 Olyan ez, mintha semmi, semmi nem is történt volna.
 Pedig nagy volt, nehéz az út, mit innét megkezdtünk.
 Sok szenvedés, könny van azóta mögöttünk,
 most már csak a kocsik hosszú sorát látom
 végláthatatlan sorban kifelé az úton,
 régi lakásunkat pecséttel lezárva
 otthagytuk, s aztán nyolcan laktunk egyetlen szobában.
 Sajnos ez sem tartott oly nagyon sokáig,
 s már megint a kocsik hosszú sora látszik,
 mit velünk cipeltünk, megint kevesebb lett,
 ottmaradt, mi még volt, s podgyászunk,

csupán egy-két hátizsák s némi holmi lett.
 S még ez is milyen szörnyű nagy teher volt,
 mikor mindezt gyalogolva cipelnünk is kellett.
 Aztán gyűjtőtábor, szörnyű rá gondolni.
 Nyolcszázan egy helyen, cementen aludni,
 sorba állni egy falat kenyérért, kis meleg ételért,
 borzasztó küzdelem a borzasztó létért.
 Négy nap múlva innét is távoznunk kellett.
 Zsidó vagy, sehol hely, senkinek se kellett,
 és mégis, SS jött értünk egy napon,
 készen várt bennünket sok-sok piszkos vagon,
 70-80 személy egy kocsiba tömve
 gumibot csapkodott, rajtunk nagyot ütve,
 három nap, három éjt a vagonban voltunk,
 szétdobált holmink közt a földön kuporogtunk.
 S a vagon robogott, száguldott csak velünk
 vajjon hova, merre vet a sorsunk megint?
 Aztán elérkezett a kiszállás perce.
 Vártunk sorba állva, éhezve, remegve.
 Végállomás Auschwitz, borzalmak városa,
 hogy ezt is kibírtuk, óriási csoda.
 Mi csak álltunk, vártunk s nem tudtuk
 hogy most jön a szörnyű perc, az óra
 Téged jobbra löktek, Anyádat meg balra.
 Testvéred, gyereked mind-mind külön sorba,
 s nem gondoltuk akkor, hogy ez egy búcsú,
 mely könnyen örökre szólhatna.
 Fáradt, elcsigázott testtel tovább meneteltünk.
 Auschwitz állomása elmaradt mögöttünk,
 most még egy szörnyű tortúra várt reánk,
 fürdő, hol ottmaradt utolsó szál ruhánk,
 hajunkat lenyírva, durván elcsúfítva
 vártunk a sorsunkra egy szál selyemrongyba.
 S a menet elindult, szörnyű gyászmenetben
 fáradt testünk már alig vonszoltuk a szörnyű melegben.
 Még egy kis kitartás, mindjárt üt az óra,
 aztán kimerülten térhetsz nyugovóra.
 Estefelé van már, a nap lemenőben,
 B. III. lágerben céllappal van éppen.
 Bajtársaid, kik már régen itt szenvedtek
 Ötös sorban álltak, álltak vagy térdeltek,
 suttogó hangjukból csak azt vehetted ki:
 a céllappal szent, nem mozdulhat senki,
 és mert minden, ez is elmúlt hát végre.
 Aztán beírtak a Blocklakók közébe,
 a neved, Anyád és az Apád neve
 meg a születésed, a lakásod helye
 mindent, ami egyszer mind-mind a tiéd volt,
 s most már csak egy emlék, talán igaz se volt.
 Végre eljött, leszállt a várva-várt este
 éhesen, fáradtan rohantál a Blockba egy csöpp helyet keresve,
 hova kimerülten leteheted fejed.

3.
Bizony akkor még ezt sem lehetett.

Örültél, ha állva végig virrasztottál,
megváltás volt, mikor hajnalban céllapra álltál,
három óra állás, térdepelés után,
hideg volt, még mindig dideregtél, fáztál,
a Blockba nem mehettél, csak ha eső esett,
s akkor is csak úgy, ha már bőrig áztál.
Nyolc-kilenc órakor megint sorban állni,
az ebédnek csúfolt löttyre kellett várni.
Az ebéd szörnyű volt, szinte ehetetlen,
kapni belőle mégis lehetetlen.

Egész nap éhezve a porban hemperegtél,
csak a sípszó volt, mitől magadhoz tértél
és megint céllapra, állni órák hosszat,
három-négy órát, hogy kenyered megkapjad.
Éhesen faltad a szegényes vacsorát
aztán felkerested a közös hálósobát.

Tíz körömmel harcoltál ki magadnak egy falat kis helyet,
hogy a piszkos padlón holtfáradtan letehesd a fejed,
takaró nélkül, a csupasz padlón dermedten hevertél,
reggel aztán mindent előlről kezdhettél.
Ez volt Auschwitz és még sok szenvedés,
mindent leírni, arra a szó kevés.

egy szép napon aztán itt is búcsút vettünk.
Sorozás, utazás és Auschwitz már mögöttünk,
és megint a vagon három szörnyű napig,
reggeltől estig, estétől hajnalig.

De akkor még nyár volt, nem féltünk az úttól,
csak a szívünk fájt a néma búcsútól
amit tőlük vettünk, tőlük, kit otthagytunk,
kikről soha-soha még híreket se kaptunk,
lassan beletörtünk kegyetlen sorsunkba,
szomorú szívvel indultunk utunkra.

Gyönyörű szép csillagos éjszakán
csak figyeltük, mi az, megérkeztünk talán?

A mozdony dühösen sípolt és pöfögött,
a vagon hol erre, hol arra döcögött,
és egyszer csak megállt,

mire felocsúdtunk, a mozdony messze járt.

Mi meg ott maradtunk a lezárt vagonban
övéinktől messze, távol, elhagyottan,
robbanások zaja hallatszott csak egyre,
sűrű bombazápor hullott le a földre.

És ezt is átéltük, isteni csoda,
feledni nem tudjuk talán soha, soha.

Lassan közeledtünk utunk célpontjához,
vajjon ez a hely ránk mennyi szenvedést hoz?

A mozdony lassított, megállt – megérkeztünk,
díszes SS-csapat várta érkezésünk.

Rohanva bújtunk át a vagon alatt
s máris számolták az ötös sorokat,
gyönyörű szép úton haladtunk befelé,
aztán elérkeztünk a nagy kapu elé,

vasrácsos ajtaja kitarult előttünk,
 megint csak számoltak, és mi bemehettünk.
 És most következett egy szörnyű éjszaka,
 az udvaron aludni a mocskos szénporban.
 Nappal a forró nap égette a testünk,
 és éjszaka megint csak a szénporban volt hely.
 Végre eljött a szent péntek este,
 és mi boldogan, tisztán, megfürödve
 álltunk a Block előtt, hol meleg
 étel és tiszta ágy várt ránk.
 Három hétig volt itt nyugodt otthonunk,
 Ravensbrückre most már mint jóra gondolunk.
 És ezt is otthagytuk: sorozás, számolás, megint utaztunk.
 Ezúttal Taucha volt utunknak célja,
 mi csüggedten ültünk a piszkos vagonba.
 Négy kellemes nap, s aztán újra vagon,
 ismeretlen felé, járatlan utakon.
 És most Altenburgban vagyunk
 tizenkét órát naponta dolgozunk.
 Néha éhezünk, de sohasem fázunk,
 kissé megnyugodva reménykedünk, várunk.
 Anyám, én jól tudom nem vagy még velem,
 én máris úgy érzem itt vagy, és fogod a kezem,
 s bármi történjék, most már nem bánom,
 mert hiszem, nemsokára valós lesz az álom.

Altenburg, 1945. I-II.

2022/2

LÖWINGER MAGDA LÁGERVERSEI 1944-1945-BŐL

Lőwinger Magda (jobbra) barátjával,
Sárváron

Férjével, Bognár Ernővel és kisfiával
Sopronban

Családjával Párizsban

A kanadai látogatáson 1970-ben

